

خدمات سلامت در امارات متحد عربی

تحقیق و تدوین: ناهید اعتضادپور^۱

مقدمه

خدمات سلامت در امارات متحد عربی توسط دولت و بخش خصوصی در سطح بسیار پیشرفته‌ای عرضه می‌شود. سرمایه‌گذاری‌های دولت در ارتباط با خدمات سلامت سبب شده است که پیشرفتهای اصولی در بخش سلامت ایجاد شود. مطابق گزارش سازمان ملل، کشور امارات متحد عربی دارای رتبهٔ چهارم و سوم در میان ۱۷۴ کشور در حال توسعه غیرصنعتی است. میزان مرگ و میر ۱ در ۱۰۰۰ و قابل مقایسه با بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته است. امید به زندگی برای مردان ۷۴ و برای زنان ۷۶ سال است. بیماری‌های بومی محو شده‌اند و توجه عمده خدمات سلامت به بهداشت مادر و کودک از زمان شروع بارداری است، آموزش بهداشت در مدارس از دیگر برنامه‌های اساسی در این کشور است.

بیمارستان‌های دولتی مشاوره‌های پزشکی را از طریق تله‌مدیسین^۲ با بیمارستان‌ها و پایگاه‌های جراحی دنیا انجام می‌دهند زیرساختهای^۳ خدمات سلامت به‌طور منظم به روز و با اطلاعات مرکزی پایه‌ای اصلاح می‌شوند. علاوه بر این برنامه‌هایی برای دو برابر کردن تعداد تختهای بیمارستانی در نظر دارند هم اکنون ۵۱.۱ درصد تخت ثابت بیمارستان‌ها به

---

۱. کارشناس جامعه‌شناسی

2. Telemedicine

3. Infrastructure

بیمارستان‌های دولتی وابسته به وزارت سلامت^۱، ۳۸/۳۵ درصد به بیمارستان‌های وابسته به سایر سازمان‌های دولتی و حمایتی، ۱۳/۵۲ درصد به بیمارستان‌های خصوصی تعلق دارند. تأمین مالی خدمات سلامت با دولت است، ضمن آنکه قدم‌هایی در ارتباط با استفاده از خدمات بخش خصوصی نیز برداشته شده است. پیشرفت‌ها در زمینه خدمات سلامت به صورت ارقام آماری منتشر شده و به جایگاه امارات متحد عربی در بین کشورهای پیشرفته دنیا اشاره دارد.

این کشور رتبه چهارم را در بین کشورهای عربی از نظر افزایش امید به زندگی، آموزش بهداشت و به کار بردن استانداردهای لازم در پیشگیری از بیماری‌ها داراست. حدود ۳۶ بیماری عفونی مهم مهار شده است. مهار این بیماری‌ها در بالا رفتن امید به زندگی نقش مهمی ایفا کرده است. مأموریت اجرای خدمات سلامت با وزارت سلامت است.

۱. پیشینه خدمات سلامت در امارات متحد عربی

سابقه توجه به خدمات سلامت و ایجاد مرکز درمانی در امارات متحد عربی را می‌توان به دو دوره قبل و بعد تشکیل دولت امارات متحد عربی تقسیم کرد، در هر دو دوره به مسئله سلامت از جهات مختلف توجه شده و پیشرفتهای قابل ملاحظه‌ای بویژه در فاصله سالهای ۱۹۸۰ تا ۱۹۸۵ میلادی حاصل شده است.

قبل از سال ۱۹۴۳ میلادی درمان بیماران در امارات توسط مرکز درمانی "الطب الشعبي" صورت می‌گرفت و چنانچه بیمار نیاز به درمان و مراقبت پزشکی بیشتر داشت به بحرین، کویت و عربستان سعودی اعزام می‌شد. در همین سال درمانگاه "عیادت الطیبه" در دبی تأسیس شد که ساکنان آن محدوده و سایر مراجعان را پوشش می‌داد. در سال ۱۹۵۲ میلادی بیمارستان "ساره" در شارجه به‌طور رسمی افتتاح شد.^۲ در سال ۱۹۶۰ میلادی بیمارستان "الواحه (کندی)" در شهر العین شروع به کار کرد. در نوامبر ۱۹۶۲ میلادی مرکز پزشکی کویت به نام "البعثه الطیبه

1 . Ministry of Health وزارت الصحة

۲. این بیمارستان از سال ۱۹۱۱ میلادی در قالب یک درمانگاه محدود در مسقط به نام "الخدمة الطیبه النسائیه الجیده" خدمات درمانی به زنان را ارائه می‌کرد و مؤسس آن دکتر ساره هوسمان بود. طی سالهای ۱۹۳۵ و ۱۹۳۸ میلادی تغییرات جزئی در عملکرد آن ایجاد و ارائه خدمات درمانی ادامه یافت.

الکویتیه" به تأسیس تعدادی بیمارستان و مرکز درمانی در ابوظبی و دبی اقدام کرد از جمله بیمارستان "الکویت" در دبی که دارای دو بخش داخلی و زنان بود.

پس از آن در سال ۱۹۶۳ توسط دولت کویت تعدادی مرکز درمانی با تعداد تخت محدود در شارجه (۱۰ تخت)، عجمان (۷ تخت)، ام القیوین (۱۲ تخت)، رأس الخیمه (۱۸ تخت) و خورفکان (۱۴ تخت) تأسیس شد. در سال ۱۹۶۵ میلادی یک مرکز درمانی در شهر العین و شهر ابوظبی ایجاد شد. در همین سال بیمارستان مرکزی شهر ابوظبی شروع به کار کرد. در سال ۱۹۶۶ میلادی بیمارستان ایرانیان در دبی، و پس از آن در فجیره و عجمان تأسیس و در سال ۱۹۶۹ میلادی واحدهای خدمات پیشگیری از بیماری‌ها، مرکز بهداشت مادر و کودک و مرکز بهداشت مدارس ایجاد شد.

در سال ۱۹۷۱ میلادی بعد از تشکیل دولت امارات متحد عربی با توجه به ماده ۵۸ قانون فدرال^۱ مقدمات تأسیس وزارت سلامت دولت فدرال فراهم آمد و وزارت سلامت بعد از تأسیس (سال ۱۹۷۴ میلادی) ملزم به ارائه خدمات پیشگیری، درمان و مراقبت‌های پزشکی برای ساکنان امارات متحد عربی شد. ادارات محلی خدمات سلامت در هر امارت ایجاد شدند که خدمات پزشکی با مشاوره با وزارت سلامت ارائه دهند.

در سال ۱۹۷۴ میلادی مراکز درمانی مختلف دولتی، وابسته به دولت فدرال و حکومت‌های محلی ایجاد شدند که افزایش قابل توجهی نسبت به سالهای قبل داشت. از آن تاریخ تحول زیادی در خدمات سلامت دولت امارات متحد عربی از جهات مختلف نظیر تأسیس مراکز درمانی، گسترش تجهیزات درمانی، نحوه ارائه خدمات سلامت و... حادث شده است.

۲. وزارت سلامت، مجری خدمات سلامت

وزارت سلامت دولت فدرال از سال ۱۹۷۴ میلادی مسئولیت ارائه خدمات سلامت شامل خدمات پیشگیری از بیماری‌ها و خدمات پزشکی شامل کلیه درمان‌های سرپایی، بستری،

---

۱. در اوت سال ۱۹۷۱ میلادی به دنبال استقلال بحرین و قطر، فدراسیون امارات عربی منحل شد و در تاریخ دوم دسامبر همان سال امارات متحد عربی از اتحاد هفت امیرنشین حاشیه جنوبی خلیج فارس یا دولت‌های متصله به وجود آمد. ابوظبی، دبی، شارجه، عجمان، ام القیوین، رأس الخیمه و فجیره اعضای این اتحادیه‌اند. اعضای حکومت فدرال از یک الگوی عمومی در اداره امیرنشین‌ها پیروی می‌کنند. ارتباط بین دولت فدرال و دولت‌های محلی براساس قانون و انعطاف‌پذیر است. ابوظبی پایتخت امارات متحد عربی است.

آزمایش‌های تشخیص طبی و... را بر عهده دارد. جمعیت امارات متحد عربی در صورت ابتلا به بیماری و مصدوم شدن بر اثر حوادث می‌توانند از خدمات پزشکی که توسط مراکز درمانی اختصاصی وزارت سلامت، مراکز درمانی وابسته به سایر سازمان‌های دولتی و حمایتی و مراکز درمانی خصوصی ارائه می‌شود استفاده کنند، به این ترتیب که با مراجعه به این مراکز از معاینات پزشکی، رادیوگرافی، رادیوسکپی، آزمایشات تشخیص طبی و خدمات بستری در بیمارستان برخوردار می‌شوند.

خدمات سلامت در مراکز درمانی دولتی برای افرادی که دارای ملیت امارات متحد عربی^۱ هستند، رایگان است بجز مقادیر بسیار اندک که همه می‌توانند بپردازند. در صورت عدم توانایی مالی دولت از دریافت آن صرف‌نظر می‌کند، شایان ذکر است به‌طور متوسط سهم درمان برای هر فرد با ملیت اماراتی در سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۴ میلادی حدود ۴۶۵ درهم امارات در سال بوده است.^۲

در صورتی که افراد دارای ملیت امارات متحد عربی مایل به استفاده از امکانات درمانی خارج از کشور باشند وزارت سلامت هزینه درمان آنها را با رعایت اصول قانونی می‌پردازد. مطابق آمار منتشر شده در فاصله سالهای ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۴ میلادی جمعاً ۴۳۴ نفر از افراد دارای ملیت امارات متحد عربی از امکانات درمانی خارج از کشور، استفاده کرده‌اند.^۳

خدمات سلامت برای سایر ملیت‌ها رایگان نیست و بیماران ملزم به پرداخت هزینه هستند، بجز مواردی که بیماری به صورت اورژانس حادث شده باشد که خدمات مزبور در چارچوب خاصی صورت می‌گیرد. افراد سایر ملیتها^۴ در صورت ابتلا به بیماری می‌توانند از خدمات درمانی مراکز درمانی دولتی و خصوصی (درمانگاه، بیمارستان، آزمایشگاه، رادیولوژی و...) به صورت غیررایگان استفاده کنند یا برای اینکه هنگام بیماری فقط بخشی از هزینه‌های درمان را پرداخت کنند با شرکت‌های بیمه تجاری - که در کنار بیمه‌های بازرگانی، بیمه‌های درمان نیز ارائه می‌دهند- یا شرکت‌های ارائه‌دهنده بیمه درمانی به صورت انفرادی یا گروهی قرارداد

1. Citizen , Local

۲. مأخذ: دولت الامارات العربیه المتحده، وزارت الصحه، اداره التخطيط والحاسب الالى، قسم الاحصاء الصحی /التقرير الاحصائی السنوی ۲۰۰۴، ص ۴۲.

۳. همان، ص ۴۳.

4. Non Local

منعقد کنند. در مورد افراد شاغل از سایر ملیت‌ها بر مبنای موارد مندرج در قرارداد اولیه با کارفرما بخشی از هزینه درمان سرپایی و بستری برعهده کارفرما خواهد بود؛ مشروط بر اینکه کل هزینه درمان ابتدا توسط فرد بیمار پرداخت شود و کارفرما پرداخت درصدی از آن را برعهده خواهد گرفت، این رویه بیشتر در بانک‌ها و شرکت‌های خصوصی معتبر معمول است. وزارت سلامت برای اجرای وظایف خود از تشکیلات مرکزی و ستاد و واحدهای اجرایی متعلق به خود و متعلق به سایر سازمان‌های دولتی و حمایتی و متعلق به بخش خصوصی استفاده می‌کند و از طریق ادارات مستقر در ستاد مرکزی واقع در امارت دبی و امارت ابوظبی به مسئولیت‌های خود در ارتباط با ادارات محلی و واحدهای تابعه در کشور امارات عمل می‌کند. ارائه خدمات سلامت از طریق ۹ منطقه پزشکی^۱ در امارات متحد عربی صورت می‌پذیرد، هر یک از مناطق پزشکی در حوزه عمل خود ناظر بر اجرای خدمات سلامت آن حوزه است. جذب پزشکان و کادر درمانی متخصص و عقد قرارداد و نظارت بر امور مناطق پزشکی و... با ستاد دفتر وزارتی مستقر در امارت دبی و امارت ابوظبی است. مناطق پزشکی عبارتند از: منطقه پزشکی امارت ابوظبی، منطقه پزشکی امارت دبی، منطقه پزشکی امارت شارجه، منطقه پزشکی امارت عجمان، منطقه پزشکی امارت ام القیوین، منطقه پزشکی امارت رأس الخیمه، منطقه پزشکی امارت فجیره، منطقه پزشکی العین و منطقه پزشکی الغریبه. در هر یک از مناطق پزشکی بیمارستان، درمانگاه، آزمایشگاه، رادیولوژی، درمانگاه عمومی، درمانگاه دندانپزشکی، داروخانه و... وجود دارد که غالباً با توجه به جمعیت ساکن در آن منطقه بویژه توسط بخش دولتی تأمین می‌شود. مطابق ارقام آماری سال ۲۰۰۴، درصد جمعیت ساکن در هر یک از مناطق پزشکی نسبت به کل جمعیت امارات متحد عربی به این شرح بوده است:^۲

امارت	درصد
امارت دبی	۳۰.۲۳ درصد
امارت ابوظبی	۱۹.۹۱ درصد
امارت شارجه	۱۵.۶۹ درصد
امارت العین	۱۳.۲۴ درصد
امارت عجمان	۵.۹۷ درصد
امارت رأس الخیمه	۴.۷۵ درصد
امارت ام القیوین	۲.۹۴ درصد
امارت الغریبه	۰.۷۰ درصد
امارت رأس الخیمه	۱.۵۷ درصد

۱. منطقه الطیبه Medical Zoon

۲. مأخذ: دولة الامارات العربیة المتحدة، وزارت الصحة، ادارة التخطيط و الحاسب الالى، قسم الاحصاء الصحی التقرير الاحصائی السنوی ۲۰۰۴، ص ۵۲.

۲-۱. واحدهای اجرایی و نیروی انسانی خدمات سلامت

وزارت سلامت برای ارائه خدمات سلامت از امکانات درمانی اختصاصی و امکانات درمانی وابسته به سایر سازمان‌های دولتی و حمایتی و امکانات بخش خصوصی برخوردار است بهره‌گیری از خدمات پزشکی بخش خصوصی و بسط و گسترش امکانات درمانی این بخش برای استفاده شهروندان امارات متحد عربی از خدمات سلامت به نحو مطلوب و در راستای اهداف دولت فدرال بر اساس قوانین فدرال سالهای ۱۹۷۵، ۱۹۸۳، و قانون فدرال سال ۱۹۹۶ میلادی (موضوع خدمات پزشکی بخش خصوصی، خدمات دارویی و ایجاد مؤسسات داروسازی و داروخانه‌های خصوصی و تأسیس مراکز درمانی خصوصی) است. امکانات درمانی و نیروی انسانی وزارت سلامت به شرح زیر است:

۲-۱-۱. مراکز درمانی و نیروی انسانی شاغل در وزارت سلامت

مراکز درمانی اختصاصی وزارت شامل ۲۷ بیمارستان^۱، ۱۰۸ درمانگاه^۲، ۱۱ مرکز اصلی بهداشت مادر و کودک و ۸۳ واحد مستقر در درمانگاه‌ها^۳، ۱۱ مرکز سلامت مدارس (اصلی) و ۶۴۰ واحد مستقر در مدارس^۴، ۹ مرکز طب پیشگیری^۵، ۹ درمانگاه مرکزی دندانپزشکی^۶ و ۸۹ واحد دندانپزشکی در درمانگاه‌ها و ۱۷۸ داروخانه است.^۷

بیمارستان‌های وزارت سلامت دارای درمانگاه‌های تخصصی^۸ و بخش‌های داخلی، ریه، قلب، اعصاب و روان، اطفال، خون، ارتوپدی، جراحی، زنان و ... هستند و به امکانات آزمایشگاهی و رادیولوژی و ... مجهزند. بخش اورژانس این بیمارستان‌ها به آخرین تجهیزات پزشکی مجهز شده‌اند. در جهت بسط و گسترش امکانات درمانی وزارت اقداماتی پیوسته در جریان است از

1. Hospital, مستشفی

2. Primary Health Center (PHC), مرکز الرعاية الصحية اولیه

3. Mother and Child Health Center, مرکز خدمات رعاية الامومة والطفولة

4. School Health Center, مرکز خدمات ا لصحة المدرسية

5. Preventive Medical Centers, مراکز الخدمات الوقائية

6. Dental Center, مرکز طب الاسنان

7. مأخذ: دولة الامارات العربية المتحدة، وزارت الصحة، ادارة التخطيط والحاسب الالى، قسم الاحصاء الصحي

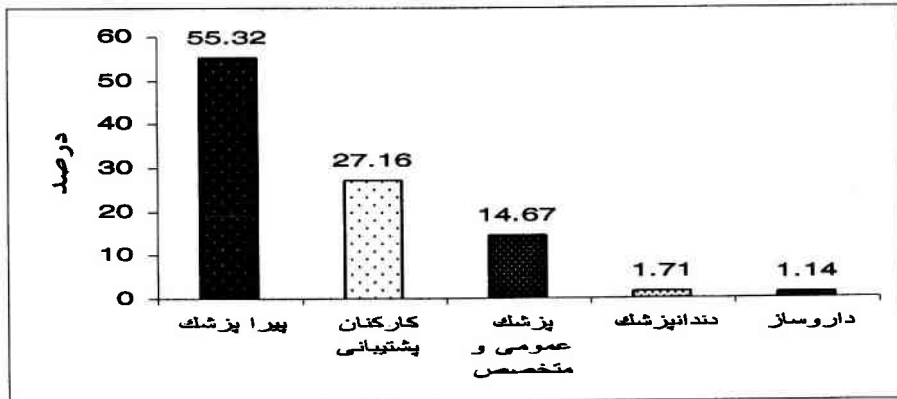
التقرير الاحصائي السنوي ۲۰۰۴، ص ۱۰۴.

8. Specialist Clinics Hospitals, العيادات التخصصية بالمستشفيات

آن جمله می‌توان به تأسیس مراکز درمانی دولتی نظیر بیمارستان، درمانگاه، و... در شهرهای پرجمعیت برخی از امارت‌ها اشاره کرد.

کارکنان وزارت سلامت را پزشکان عمومی و متخصص (جراح و غیر جراح و...)، داروسازان (دکتر داروساز، کمک داروساز)، پیراپزشکان و کارکنان پشتیبانی شامل کارکنان بخشهای اداری و خدماتی شاغل در وزارت سلامت، بیمارستان‌ها و درمانگاه‌ها و سایر مراکز بهداشتی و درمانی تشکیل می‌دهند.

نمودار شماره ۱. درصد توزیع نیروی انسانی شاغل در وزارت سلامت به تفکیک نوع شغل در سال ۲۰۰۴

تعداد ۱۵،۹۱۶ نفر در وزارت سلامت برای اجرای خدمات سلامت در واحدهای ستادی و اجرایی، مراکز درمانی از جمله بیمارستان‌ها، درمانگاه‌ها و ۱۷۸ داروخانه به کار اشتغال دارند. از این تعداد ۲،۳۳۵ نفر پزشک عمومی و متخصص، ۲۷۲ نفر دندانپزشک، ۱۸۲ نفر داروساز، ۸۸۰۵ نفر پیراپزشک و ۴،۳۲۲ نفر کارکنان پشتیبانی هستند. شایان ذکر است تأکید وزارت سلامت در استخدام نیروی انسانی با از سایر ملیتها^۱ که حدود سه چهارم کل را تشکیل

۱. افراد دارای سایر ملیتها که در این کشور ساکن و غالباً در بخشهای مختلف دولتی و خصوصی به کار اشتغال دارند دارای ملیت کشورهای هند، پاکستان، ایران و بنگلادش و از کشورهای عربی به ترتیب افرادی از مصر، اردن، فلسطین، عمان، سودان، سوریه، سومالی، لبنان، عراق، کویت، قطر، عربستان، تونس، مغرب و الجزایر هستند.

می دهند (۷۳.۸۲ درصد) و از ملیت امارات متحد عربی (۲۸.۱۸ درصد) و در جهت ارائه خدمات مطلوب همراه با سایر امکانات درمانی به ساکنان کشور است.

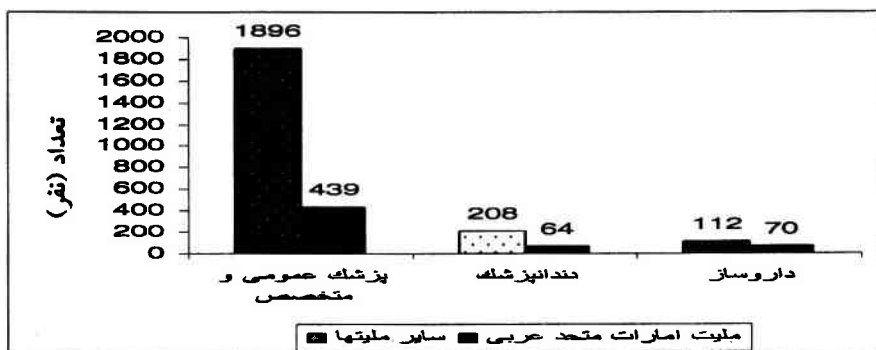
۵۸.۳۴ درصد کل کارکنان وزارت سلامت زن و ۴۱.۶۶ درصد مردهستند. از کل کارکنان با ملیت امارات متحد عربی ۶۱.۸۰ درصد را زنان و ۳۸.۲۰ درصد را مردان و از میان کارکنان سایر ملیتها ۵۷.۱۲ درصد را زنان و ۴۲.۸۸ درصد را مردان تشکیل می دهند. از میان ۲،۳۳۵ نفر پزشک عمومی و متخصص، ۱،۸۹۶ نفر از سایر ملیتها (۸۱.۲۰ درصد) و ۴۳۹ نفر دارای ملیت امارات متحد عربی هستند (۱۸.۸۰ درصد) ۴۰ درصد از پزشکان عمومی وزارت زن و ۶۰ درصد مرد و از پزشکان متخصص ۲۴ درصد زن و ۷۶ درصد مرد هستند.

از کل دندانپزشکان ۲۳.۵۳ درصد دارای ملیت امارات متحد عربی و ۷۶.۴۷ درصد از سایر ملیتها هستند. ۵۵.۱۵ درصد از کل دندانپزشکان زن و ۴۴.۸۵ درصد آنها مرد هستند.

از میان کل داروسازان ۳۸.۴۶ درصد دارای ملیت امارات متحد عربی و ۶۱.۵۴ درصد از سایر ملیتها هستند ۵۹.۳۴ درصد از کل داروسازان زن و ۴۱.۶۶ درصد مرد هستند. جدول شماره ۱ ملیت پزشکان عمومی، متخصص، دندانپزشک و داروساز را به تفکیک زن و مرد نشان می دهد.

نمودار شماره ۲. نسبت توزیع پزشکان عمومی و متخصص وزارت سلامت برحسب ملیت

در سال ۲۰۰۴

جدول شماره ۱. درصد توزیع پزشکان شاغل در وزارت سلامت بر حسب ملیت و تفکیک جنسیت در سال ۲۰۰۴

نوع	ملیت امارات متحد عربی		سایر ملیتها	
	زن	مرد	زن	مرد
عمومی	۷۴.۶۲	۲۵.۳۷	۴۰.۸۴	۵۹.۱۶
متخصص	۷۰.۰۰	۳۰.۰۰	۲۴.۰۴	۷۵.۹۶
دندانپزشک	۶۷.۱۹	۳۲.۸۱	۵۱.۵۶	۴۸.۴۴
داروساز	۹۷.۱۴	۲.۸۶	۳۵.۷۲	۶۴.۲۸

مأخذ: دولة الامارات العربية المتحدة، وزارة الصحة، ادارة التخطيط والحاسب الالى، قسم الاحصاء الصحى التقرير الاحصائى السنوى، ۲۰۰۴.

جدول فوق همچنین نشان می‌دهد که گرایش به تحصیلات عالی بویژه در رشته‌های مختلف پزشکی در میان زنان دارای ملیت امارات متحد عربی بیش از مردان است. در میان پزشکان سایر ملیتها مردان درصد بیشتری را به خود اختصاص داده‌اند که می‌توان گفت ناشی از قدرت تصمیم‌گیری بیشتر در ترک وطن اصلی و اشتغال در کشور امارات بوده است، غالب پزشکان با حضور خانواده یا بدون حضور آنها در این کشور شاغل و ساکن شده‌اند.

در میان پزشکان از سایر ملیتها شاغل در وزارت سلامت بخصوص در بخش‌های عمومی، تخصصی و جراحی، حضور پزشکان مرد در رشته‌های فوق بیش از زنان بوده است این درصد در رشته دندانپزشکی متفاوت است. تحصیل و اشتغال در حرفه دندانپزشکی تخصصی نیز در میان زنان رایج است. و تعداد آنها از هردو ملیت بیشتر از دندانپزشکان مرد است. علاقمندی به تحصیل در رشته داروسازی و اشتغال در این شغل نیز در میان زنان ملیت امارات متحد عربی رواج خاص دارد به طوری که در میان داروسازان متخصص دارای این ملیت نیز حضور زنان، ۱۰۰ درصد بوده است این نسبت در بین داروسازان متخصص از سایر ملیتها متفاوت است. ۷۵ درصد داروسازان مرد و ۲۵ درصد زنان هستند.

۲-۱-۲. مراکز خدمات سلامت غیروابسته به وزارت سلامت و نیروی انسانی شاغل بخشی از خدمات سلامت در کشور از طریق مراکز خدمات درمانی دولت فدرال، حکومت‌های محلی، سازمان مناطق نفتی و مؤسسات عام المنفعه انجام می‌شود این مراکز در چهار منطقه

پزشکی ابوظبی، دبئی، العین و الغربیه مستقر هستند. تعداد کل شاغلان در این مراکز درمانی ۱۲,۳۶۲ نفر است که از این تعداد ۱,۵۰۳ نفر پزشک عمومی و متخصص (۱۲.۱۶ درصد) و ۱۲۸ نفر دندانپزشک (۱.۰۴ درصد) و ۳۶۵ نفر داروساز (۲.۹۵ درصد) هستند. ۶,۶۶۸ نفر از کل شاغلان در این بخش، پیراپزشک (۵۳.۹۴ درصد) و ۳,۶۹۸ نفر (۲۹.۹۱ درصد) شاغل در واحدهای اداری و خدماتی می‌باشند.

داروسازان شاغل در مراکز درمانی مزبور ۱۸.۲۰ درصد کل داروسازان امارات متحد عربی را تشکیل می‌دهند و خدمات دارویی را در سطح منطقه پزشکی دبئی، منطقه پزشکی ابوظبی، منطقه پزشکی العین و منطقه پزشکی الغربیه ارائه می‌دهند. ۵۵.۳۱ درصد از کارکنان این بخش در منطقه پزشکی دبئی، ۲۶.۹۵ درصد در منطقه پزشکی ابوظبی، ۱۶.۶۳ درصد در منطقه پزشکی العین و ۱.۱۱ درصد در منطقه پزشکی الغربیه به کار مشغولند. ۱۲ بیمارستان این بخش در منطقه پزشکی ابوظبی (۵ بیمارستان)، منطقه پزشکی دبئی (۵ بیمارستان)، منطقه پزشکی العین (۱ بیمارستان)، و منطقه پزشکی الغربیه (۱ بیمارستان) مستقر هستند. سازمان‌های متولی امر درمان در این بخش و مراکز درمانی آنها به شرح زیر است:

۱-۲-۱-۲. خدمات سلامت دولت فدرال

خدمات پزشکی نیروهای مسلح^۱: سازمان نیروهای مسلح دارای یک بیمارستان^۲ در امارات ابوظبی است. این بیمارستان به کارکنان نیروهای مسلح و خانواده‌شان خدمات پیشگیری و درمان ارائه می‌دهد. این مراجعان برای دریافت خدمات پیشگیری و درمان بر سایر مراجعان مقدم هستند. بیمارستان فوق به درمانگاه‌ها و واحدهای پزشکی تخصصی مجهز است.

خدمات پزشکی وزارت کشور: وزارت کشور از طریق یک بیمارستان واقع در امارات ابوظبی خدمات سلامت ارائه می‌کند^۳. اولویت در دریافت خدمات پیشگیری و درمان، در درجه اول با کارکنان وزارت کشور و کارکنان شاغل در ادارات پلیس و خانواده‌شان است و در مرحله بعد سایر مراجعان بخش دندانپزشکی بیمارستان مجهز و دارای ۲۱ دندانپزشک است. این بیمارستان دارای درمانگاه‌ها و واحدهای تابعه است.

1. Army Directorate of Medical Service (DMS)

2. مستشفى دفاع Defense Hospital

3. مستشفى الشرطة Police Hospital

۲-۱-۲-۲. خدمات پزشکی حکومت محلی

اداره کل خدمات سلامت امارت ابوظبی^۱: اداره کل خدمات سلامت امارت ابوظبی در سال ۲۰۰۱ میلادی تأسیس شده است و از طریق ۳ بیمارستان متعلق به خود به نام‌های بیمارستان خلیفه،^۲ الرحبه^۳ و بیمارستان الکورنیش^۴ مستقر در امارت ابوظبی و بیمارستان توام^۵ در منطقه پزشکی العین خدمات درمانی ارائه می‌دهد. بیمارستان توام دارای ۳۹۷ تخت فعال است و به بخشهای تخصصی و آزمایشگاه‌های تشخیص زود هنگام سرطان و آزمایشگاه تخصصی باروری از طریق لوله آزمایشگاهی^۶ مجهز است، ۲۹ دندانپزشک در بخش دندانپزشکی آن به کار اشتغال دارند. این بیمارستان جمعیت زیادی در منطقه پزشکی ابوظبی را پوشش می‌دهد.

اداره سلامت و خدمات پزشکی امارت دبئی^۷: اداره سلامت و خدمات پزشکی در امارت دبئی در سال ۱۹۷۲ میلادی تأسیس شده است و دارای ۴ بیمارستان به نام‌های بیمارستان دبئی، بیمارستان راشد^۸ بیمارستان وصل^۹، و بیمارستان المکتوم^{۱۰} است. بخش دندانپزشکی بیمارستان بیمارستان راشد مجهز و دارای ۶۱ دندانپزشک است. بیمارستان المکتوم دارای درمانگاه‌های تابعه می‌باشد. بیمارستان وصل مجهز به بخشهای تخصصی و مرکز تالاسمی^{۱۱} و مرکز ژنتیک^{۱۲} است. ۴ بیمارستان فوق جمعاً ۱,۵۹۶ تخت فعال دارد.

۲-۱-۲-۳. خدمات پزشکی مناطق نفتی

بیمارستان الرویس^{۱۳} در منطقه پزشکی الغریبه امارات متحد عربی که منطقه وسیع نفتی به شمار می‌رود واقع و به مراجعان که غالباً کارکنان سازمان‌های مرتبط با صنعت نفت هستند خدمات

1. The General Authority for Health Services for the Emirate of Abu Dhabi (GAHS)

الهيئة العامة للخدمات الصحية في أبوظبي

2. Khalifah

3. Al Rahba

4. Al Kornaish

5. Tawam

6. In-vitro Fertilizations

7. Dubai Healthcare City (DHC) دائرة الصحة والخدمات الطبية دبي ،

8. Rashid

9. Vasil

10. Maktoom Hospital & PHC مستشفى المکتوم والمراكز اولية

11. Talasemi Center مرکز التالاسيميا

12. Generation Center مرکز علم الوراثة

13. Al Rewase

پیشگیری و درمان ارائه می‌دهد. این بیمارستان اختصاصی منطقه مجهز به واحد دندانپزشکی نیز هست. بیمارستان دارای درمانگاه‌های تابعه در شهرهای مختلف منطقه پزشکی غربیه است. ارائه خدمات پزشکی به کارکنان این بخش و خانواده‌شان مقدم بر سایر مراجعان است. به دلیل وسعت منطقه و بعد مسافت، این بیمارستان علاوه بر آمبولانس مجهز به هلیکوپتر است.

۴-۲-۱-۲. خدمات پزشکی مراکز تابع مؤسسات عام المنفعه^۱

بیمارستان ایرانی^۲ تابع مؤسسات عام المنفعه در امارت دبی و در شهر دبی مستقر است قدمت آن به بیش از ۴۰ سال می‌رسد^۳ این بیمارستان دارای ۶۰ تخت فعال است. ۱۹ پزشک عمومی و متخصص، ۸ دندانپزشک، ۱۱ داروساز، ۲۲۳ پرستار، ۱۵۹ تکنسین، و ۲۲۶ نفر کارکنان پشتیبانی، کارکنان این بیمارستان را تشکیل می‌دهند.^۴ در این بیمارستان در مقابل ارائه خدمات پزشکی حواله‌دهی دریافت می‌شود به جز مواردی خاص که با ارائه مدارک لازم خدمات رایگان انجام می‌پذیرد.

۴-۱-۳. مراکز درمانی خصوصی

مراکز درمانی خصوصی^۵ شامل بیمارستان، درمانگاه‌های عمومی^۶ و تخصصی (شامل چشم‌پزشکی، گوش و حلق و بینی، زنان، ارتوپدی، ارولوژی، اطفال و...) و درمانگاه‌های دندانپزشکی و مطب شخصی است. جمع کارکنان مراکز درمانی خصوصی ۱۱,۶۹۰ نفر است. تعداد ۲۹ بیمارستان متعلق به بخش خصوصی، در کشور خدمات پزشکی ارائه می‌دهند.

۱. الخدمات الطبية التابعة لجمعيات النفع العام مأخذ: - دولة الامارات العربية المتحدة، وزارة الصحة، ادارة التخطيط والحاسب الالى، قسم الاحصاء الصحى التقرير الاحصائى السنوى، ۲۰۰۴، ص ۲۶۴.

۲. Iranian، الايراني

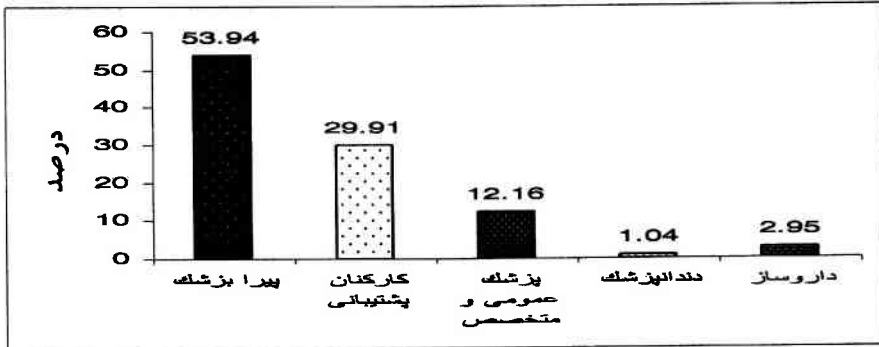
۳. دو بیمارستان در امارت فجیره و امارت عجمان نظیر این بیمارستان خدمات پزشکی ارائه می‌کردند که اکنون تعطیل شده‌اند. مأخذ www.alamuae.com/uae/showtopics-614.html

۴. مأخذ: - دولة الامارات العربية المتحدة، وزارة الصحة، ادارة التخطيط والحاسب الالى، قسم الاحصاء الصحى التقرير الاحصائى السنوى، ۲۰۰۴، ص ۲۶۴.

۵. Private Clinics، العيادات الخاصة

۶. General Clinics، عيادة عامة

نمودار شماره ۳. نسبت توزیع نیروی انسانی شاغل در مراکز درمانی سایر سازمان‌های دولتی و حمایتی به تفکیک در سال ۲۰۰۴

بیمارستان‌های خصوصی دارای بخش‌های مختلف عمومی، تخصصی و دندانپزشکی هستند. تعداد ۴,۲۸۱ نفر، کل کارکنان بیمارستان‌های خصوصی را تشکیل می‌دهند، که ۲۶.۵۶ درصد از این نیرو پزشکان عمومی و متخصص، ۲.۷۱ درصد دندانپزشکان و ۲.۰۱ درصد داروسازان هستند. کارکنان پشتیبانی و پیراپزشکان به ترتیب، ۴۹.۸۰ درصد و ۱۸.۹۲ درصد از کل کارکنان پشتیبانی و پیراپزشکان این بخش را تشکیل می‌دهند.

تعداد ۱,۴۷۹ درمانگاه خصوصی شامل درمانگاه عمومی و پلی‌کلینیک^۱ دارای بخش‌های چشم پزشکی، گوش و حلق و بینی، ارتوپدی، ارولوژی، اطفال و درمانگاه دندانپزشکی در سطح کشور امارات وجود دارد. مراجعان مراکز درمانی خصوصی دارای ملیت امارات متحده عربی و سایر ملیتها در مقابل دریافت خدمات درمانی، هزینه پرداخت می‌کنند. کل نیروی شاغل در درمانگاه‌های خصوصی ۷,۴۰۹ نفر است. ۲,۹۹۶ نفر آنها پزشکان عمومی و متخصص (۴۰.۴۴ درصد)، ۹۶۸ نفر دندانپزشک (۱۳.۰۷ درصد)، ۱۳۷۳ نفر داروساز (۱۸.۵۳ درصد)، ۱,۴۰۷ نفر پیراپزشک (۱۸.۹۹ درصد) و ۶۶۵ نفر بقیه را کارکنان پشتیبانی (۸.۹۷ درصد) تشکیل می‌دهند. داروسازان و دندانپزشکان بخش خصوصی بیشترین درصد را نسبت به کل داروسازان و دندانپزشکان کشور امارات دارند.^۲ به دلیل تمایل دولت فدرال در بسط و گسترش امکانات درمانی بخش خصوصی ایجاد مراکز درمانی خصوصی به سرعت در حال افزایش هستند. از آن

۱. Health Center مرکز تجمیعی

۲. کمک داروسازها منظور نشده‌اند.

فصلنامه تأمین اجتماعی، سال هشتم، شماره بیست و ششم و بیست و هفتم

جمله است بیمارستان وابسته به کالج پزشکی گلف و جمعیت هلال احمر^۱ در امارت فجیره که با آخرین تجهیزات و کارکنان متخصص در حد مطلوب در سال ۲۰۰۶ افتتاح شده است. از کل مراکز درمانی امارات متحد عربی (شامل بیمارستان، درمانگاه، داروخانه و...) ۶۰.۱۳ درصد به بخش خصوصی، ۳۹.۷۷ درصد به وزارت سلامت و سایر سازمان‌های دولتی و حمایتی (غیرتابعه وزارت سلامت) متعلق است. ۴۲.۶۵ درصد از کل بیمارستان‌های کشور متعلق به بخش خصوصی، ۳۹.۷۰ درصد به وزارت سلامت، ۱۷.۶۵ درصد به سایر سازمان‌های دولتی و حمایتی اختصاص دارد. ۵۱.۰۹ درصد از کل تخت‌های فعال بیمارستان‌های امارات متعلق به بیمارستان‌های وزارت سلامت، ۳۵.۳۹ درصد مربوط به بیمارستان‌های سایر سازمان‌های دولتی و حمایتی و ۱۳.۵۲ درصد متعلق به بخش خصوصی است. علیرغم تعداد بیشتر بیمارستان‌های خصوصی نسبت به کل بیمارستان‌ها در سطح کشور، کمترین درصد تخت فعال متعلق به آنها است (جدول شماره ۲) غالب مراجعان خدمات بستری در امارات متحدعربی بیمارستان‌های دولتی را که از نظر تجهیزات در سطح عالی و رایگان هستند ترجیح می‌دهند.

جدول شماره ۲. تعداد بیمارستان و تخت فعال در امارات متحد عربی در سال ۲۰۰۴

نوع	تعداد بیمارستان	در صد به کل	تعداد تخت	درصد به کل
وزارت سلامت	۲۷	۳۹.۷۰	۴۰۶۰	۵۱.۰۹
سایر سازمان‌های دولتی و حمایتی	۱۲	۱۷.۶۵	۲۸۱۲	۳۵.۳۹
خصوصی	۲۹	۴۲.۶۵	۱۰۷۴	۱۳.۵۲
جمع	۶۸	۱۰۰.۰۰	۷۹۴۶	۱۰۰.۰۰

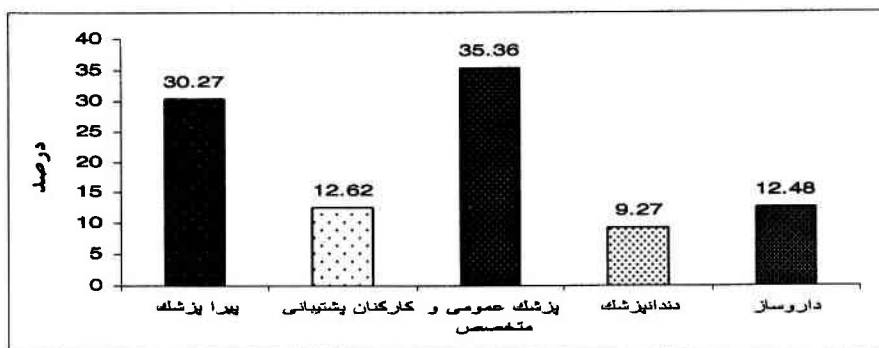
مأخذ: دولة الامارات العربية المتحدة، وزارة الصحة، ادارة التخطيط والحاسب الالى، قسم الاحصاء الصحي التقرير الاحصائي السنوي ۲۰۰۴

۲۹.۴۲ درصد از کل بیمارستان‌های امارات در امارت دبي، ۲۵.۰۰ درصد در امارت ابوظبی، ۱۱.۷۶ درصد در امارت شارجه، ۱۰.۲۹ درصد در منطقه پزشکی العین، ۸.۸۲ درصد در منطقه

1. مستشفى كلية الخليج الطبية الهلال احمر (GMC) Gulf medical college hospital-Red Crescent

نمودار شماره ۴. نسبت توزیع نیروی انسانی شاغل در بخش خصوصی به تفکیک در

سال ۲۰۰۴

پزشکی غربیه، ۷.۳۵ درصد در امارت رأس الخیمه، ۲.۹۴ در امارت فجیره، ۲.۹۴ درصد در امارت عجمان و کمترین درصد (۱.۴۸ درصد) در امارت ام القیوین مستقر هستند.^۱

۶۰.۶۲ درصد از کل درمانگاه‌های کشور^۲ متعلق به بخش خصوصی و ۳۸.۳۲ درصد مربوط به وزارت سلامت است. لازم به ذکر است که مراکز بهداشت مادر و کودک، مراکز پیشگیری و مراکز سلامت مدارس به بخش دولتی اختصاص دارد و بخش خصوصی در موارد فوق فعالیت ندارد. ۸۶ درصد داروخانه‌ها متعلق به بخش خصوصی و ۱۴ درصد، از آن بخش دولتی است.^۳

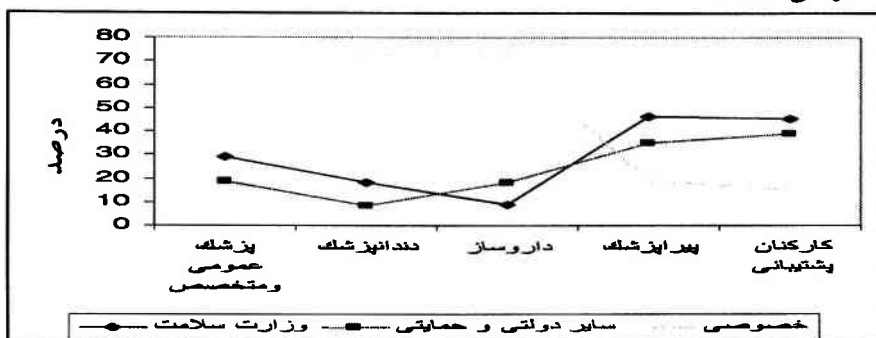
کل کارکنان خدمات سلامت در امارات متحد عربی ۳۷،۸۹۷ نفر هستند. بیشترین کارکنان خدمات سلامت شاغل در وزارت سلامت (۳۹۸۲ درصد) و پس از آن شاغل در مراکز درمانی سایر سازمان‌های دولتی، محلی و حمایتی (غیرتابعه وزارت سلامت) (۳۰.۹۳ درصد) هستند، کمترین درصد (۲۹.۲۵ درصد) متعلق به شاغلان بخش خصوصی است که ۱۰.۷۳ درصد از آنها در بیمارستان‌ها و ۱۸.۵۴ درصد در درمانگاه و داروخانه‌های این بخش شاغل هستند.

۱. مأخذ: دولة الامارات العربیة المتحدة، وزارة الصحة، ادارة التخطيط والحاسب الالى، قسم الاحصاء الصحی التقرير الاحصائی السنوی ۲۰۰۴، ص ۱۲۶، ۲۶۶، ۲۶۷.

۲. آمار درمانگاه‌های بیمارستان‌های سایر سازمان‌های دولتی و حمایتی در آمار فوق منظور نشده است.

۳. دراگ استورها منظور نشده‌اند.

نمودار شماره ۵. توزیع نیروی انسانی خدمات سلامت شاغل در بخشهای دولتی، حمایتی و خصوصی در سال ۲۰۰۴

از کل کارکنان خدمات سلامت، بیشترین درصد (۴۷.۵۷ درصد) متعلق به پیراپزشکان است که حدود نیمی از کارکنان خدمات سلامت را تشکیل می‌دهند، ۲۳.۷۶ درصد را کارکنان پشتیبانی، ۱۹.۹۴ درصد را پزشکان عمومی و متخصص، ۵.۰۲ درصد را داروسازان و ۳.۷۱ درصد را دندانپزشکان تشکیل می‌دهند. درصد بالای نسبت پیراپزشکان و کارکنان پشتیبانی نشانه آن است که وزارت سلامت با هدف تأمین رضایت مراجعان مراکز درمانی خود در استخدام نیروی فوق اقدام می‌کند. حدود وظایف کارکنان پیراپزشکی و پشتیبانی مشخص شده و بسیاری از خدمات مقدماتی برای بیمار توسط پیراپزشکان انجام و گزارش اولیه برای پزشک ارائه می‌شود در صورت تشخیص نیاز بیمار به خدمات آزمایشگاهی، رادیولوژی و... توسط پزشک کلیه مراحل توسط پیراپزشکان در اسرع وقت انجام می‌شود.

جدول شماره ۳ مقایسه درصد توزیع نیروی انسانی خدمات سلامت شاغل در بخش‌های دولتی، حمایتی و خصوصی را به تفکیک نشان می‌دهد. اگرچه در مجموع نیروی انسانی بخش خصوصی کمترین درصد را نسبت به کارکنان بخش‌های دولتی دارد ولی دندانپزشکان این بخش حدود سه چهارم (۷۳.۰۵ درصد) کل دندانپزشکان و داروسازان این بخش نیز ۷۲.۷۳ درصد کل این نیرو را تشکیل می‌دهند.

جدول شماره ۳. مقایسه درصد توزیع نیروی انسانی خدمات سلامت در مراکز درمانی در سال ۲۰۰۴

نوع	پزشک عمومی و متخصص	دندانپزشک	داروساز	پیراپزشک	کارکنان پشتیبانی	درصد نسبت به کل در امارات
وزارت سلامت	۲۹.۳۱	۱۸.۳۳	۹.۰۷	۴۶.۳۱	۴۵.۵۲	۳۹.۸۲
سایر سازمان‌های دولتی و حمایتی	۱۸۸۵	۸.۶۲	۱۸.۲۰	۳۵.۰۷	۳۸.۹۵	۳۰.۹۳
خصوصی (درمانگاه، داروخانه مطب خصوصی و...)	۳۷.۵۸	۶۵.۲۳	۶۸.۴۴	۷.۴۰	۷.۰۰	۱۸.۵۴
خصوصی (بیمارستان)	۱۴.۲۶	۷.۸۲	۴.۲۹	۱۱.۲۲	۸.۵۳	۱۰.۷۱
درصد	۱۹.۹۴	۳.۷۱	۵.۰۲	۴۷.۵۷	۲۳.۷۶	۱۰۰.۰۰

مأخذ: دولة الامارات العربية المتحدة، وزارة الصحة، ادارة التخطيط والحاسب الالى، قسم الاحصاء الصحى التقرير الاحصائى السنوى، ۲۰۰۴

بیشترین درصد از کل پزشکان، خدمات سلامت در مناطق پزشکی ابوظبی (۳۱۸۶ درصد) و دبى (۳۰۸۴ درصد)، شارجه (۱۴.۵۹ درصد) و العين (۱۰.۸۵ درصد) به کار اشتغال دارند. (جدول شماره ۴)

پزشکان عمومی و متخصص شاغل در بخشهای دولتی به ترتیب بیشتر در مناطق پزشکی ابوظبی، دبى، شارجه، العين و راس الخیمه شاغل هستند. دلیل آن تراکم جمعیت بیشتر، کثرت مراکز درمانی دولتی متعلق به وزارت سلامت، مراکز درمانی مرتبط با اداره سلامت و خدمات پزشکی دبى و اداره کل خدمات سلامت ابوظبی و بیمارستان‌های بخش خصوصی در این مناطق است (نمودار شماره ۵). پزشکان شاغل در درمانگاه‌ها و مطبهای خصوصی به ترتیب مناطق پزشکی دبى، ابوظبی، شارجه، العين و عجمان را برای اسکان و اشتغال ترجیح داده‌اند که دلیل اصلی آن استقرار ۲۷ بیمارستان خصوصی از کل ۲۹ بیمارستان خصوصی و ۱۲۹۳ درمانگاه از کل ۱۴۷۹ درمانگاه در این مناطق است. (دبى ۱۳ بیمارستان و ۴۸۵ درمانگاه).

(ابوظبی ۷ بیمارستان و ۲۹۶ درمانگاه)، (العین ۴ بیمارستان و ۱۲۹ درمانگاه) و (شارجه ۴ بیمارستان و ۳۸۳ درمانگاه).

جدول شماره ۴. توزیع پزشکان عمومی و متخصص امارات متحد عربی در مناطق پزشکی به تفکیک در سال ۲۰۰۴

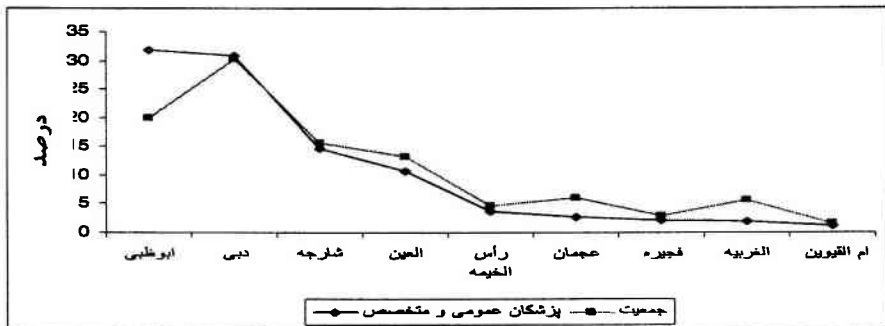
منطقه پزشکی	وزارت سلامت	سایر سازمان‌های دولتی و حمایتی	بیمارستان‌های خصوصی	درمانگاه‌ها و مطب‌های خصوصی	جمع	درصد
ابوظبی	۷۰۵	۴۲۲	۴۹۵	۹۱۷	۲۵۳۹	۳۱.۸۶
دبی	۲۱۲	۸۳۳	۳۵۶	۱۰۵۷	۲۴۵۸	۳۰.۸۴
شارجه	۳۹۱	-	۱۶۴	۶۰۸	۱۱۶۳	۱۴.۵۹
العین	۳۵۵	۲۲۳	۸۷	۲۰۰	۸۶۵	۱۰.۸۵
رأس الخیمه	۲۲۳	-	۱۱	۶۹	۳۰۳	۳.۸۰
عجمان	۱۰۰	-	۲۴	۹۹	۲۲۳	۲.۸۰
فجیره	۱۴۳	-	.	۲۹	۱۷۲	۲.۱۶
الغریبه	۱۲۵	۲۴	.	۱۰	۱۵۹	۲.۰۰
ام القیوین	۸۱	-	.	۷	۸۸	۱.۱۰
جمع	۲۳۳۵	۱۵۰۳	۱۱۳۷	۲۹۹۶	۷۹۷۰	۱۰۰.۰۰

مأخذ: دولة الامارات العربیة المتحدة، وزارة الصحة، ادارة التخطيط والحاسب الالى، قسم الاحصاء الصحی التقرير الاحصائی السنوی، ۲۰۰۴

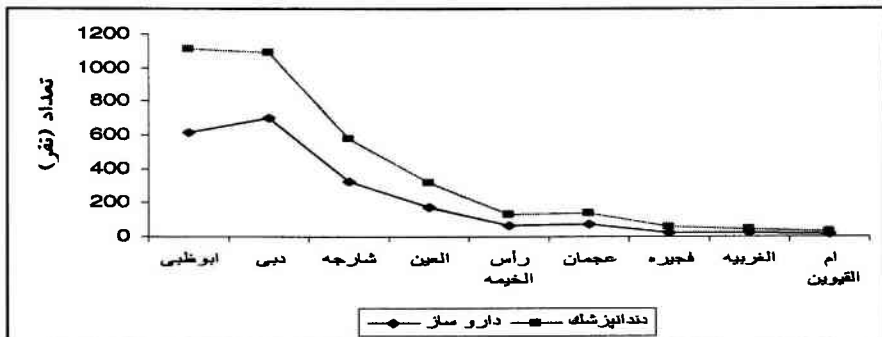
نمودار شماره ۶ مقایسه نسبت توزیع پزشکان عمومی و متخصص در مناطق پزشکی امارات متحد عربی را با درصد توزیع جمعیت ساکن در هر منطقه پزشکی نشان می‌دهد. نسبت پزشکان هر دو بخش دولتی و خصوصی در امارت ابوظبی بیشتر از درصد جمعیت ساکن در این امارت است درصد جمعیت ۱۹.۹۱ درصد و پزشکان شاغل ۳۱.۸۶ درصد کل پزشکان خدمات سلامت است. در امارت‌های العین، عجمان، الغریبه نسبت پزشک به جمعیت کمتر است. از جمله دیگر دلایل آن تراکم جمعیت و در نتیجه تقاضای بیشتر در این مناطق، وجود شرایط اشتغال مطلوب، امکانات رفاهی موجود برای زندگی بهتر از جمله کثرت و کیفیت

مراکز آموزشی، دانشگاه و ... در این مناطق است. نزدیکی امارت شارجه (۲۰ کیلومتر) و امارت عجمان (۳۰ کیلومتر) به امارت دبی از علل تجمع در این دو امارت محسوب می‌شود.

نمودار شماره ۶. نسبت پزشکان عمومی و متخصص به جمعیت ساکن در مناطق پزشکی در امارات متحد عربی در سال ۲۰۰۴

نمودار شماره ۷. توزیع کل داروسازان و دندانپزشکان در مناطق پزشکی امارات متحد عربی در سال ۲۰۰۴

بیشترین درصد داروسازان وزارت سلامت به ترتیب در امارت دبی، امارت ابوظبی، و امارت شارجه و دندانپزشکان به ترتیب در امارت ابوظبی، امارت دبی، امارت شارجه و العین شاغل هستند استقرار مراکز درمانی اختصاصی سایر سازمان‌های دولتی و حمایتی غیر تابعه وزارت سلامت در امارت ابوظبی، امارات دبی، منطقه پزشکی العین و منطقه پزشکی الغربیه و اشتغال

و اسکان ۱۵۳ داروساز و ۱۷۲ دندانپزشک شاغل این بخش موجب افزایش تعداد داروسازان و دندانپزشکان در امارت‌های فوق شده است.

۲-۲. اهم اقدامات وزارت سلامت طی سالهای ۱۹۷۲ تا ۲۰۰۴ میلادی

وزارت سلامت امارات متحد عربی اساس کار خود را بر خدمات پیشگیری از بیماری‌ها^۱، مقابله با بیماری‌های مسری^۲، مقابله با مالاریا، توسعه برنامه‌های ایمن‌سازی^۳، ریشه‌کن کردن فلج اطفال^۴، حمایت از مادران و نوزادان^۵، ارائه خدمات سلامت مدارس^۶، آموزش بهداشت و درمان^۷، برگزاری نشست‌های مرتبط با خدمات سلامت^۸، برنامه‌ریزی برای ترک سیگار، ارتقای زیرساخت‌های خدمات سلامت، فراهم آوردن امکانات مشورت پزشکی با بیمارستان‌های دنیا از طریق کامپیوتر، ارائه خدمات دارویی مطلوب و کوشش در جهت بهره‌گرفتن از خدمات درمانی بخش خصوصی^۹ است. این وزارت در راستای اجرای وظایف خود اقدامات اساسی زیر را طی سال‌های گذشته انجام داده است.

۱. **پیشگیری از بیماری‌ها:** وزارت سلامت تعداد ۹ مرکز پیشگیری برای ایمن‌سازی، آگاهی عمومی، برنامه‌های تحقیقاتی و آموزشی و اقدام برای کنترل مرگ و میر کودکان تأسیس کرده است و در این ارتباط موفق بوده است، به طوری که در سال ۱۹۹۸ میلادی میزان مرگ و میر به کمتر از ۹ در هزار رسیده است. امارات متحد عربی هم اکنون مقام دوم را در بین کشورهای توسعه‌یافته از نظر سرعت پیشرفت در کاهش نرخ مرگ و میر بین کودکان کمتر از ۵ سال^{۱۰} (کمتر از ۵ درصد در هر ۱۰۰۰ نفر) و کاهش مرگ و میر مادران و نوزادان (یک در صد هزار)

1. Preventive Medicine
2. Fighting Epidemic Diseases
3. Expanded Immunization Program
4. Polio Eradication Program
5. Maternity & Child Care
6. School Health
7. Health Education
8. Health Conferences
9. Private Sector

۱۰. درصد جمعیت امارات متحد عربی در هر گروه سنی عبارت است از: ۸.۵۳ درصد در سنی صفر تا ۴ ساله و ۱۶.۷۹ درصد در گروه سنی ۵ تا ۱۴ سال (۱۶.۷۹ درصد در گروه سنی ۱۴ - ۵ سال)، ۶۸.۹۸ درصد در گروه سنی ۱۵ تا ۴۹ سال و ۵.۶۹ درصد در گروه سنی ۵۰ سال و بیشتر مأخذ: دولة الامارات العربیة المتحدة، وزارة الصحة، ادارة التخطيط والحاسب الالى، قسم الاحصاء الصحی التقرير الاحصائی السنوی، ۲۰۰۴ ص ۵۰.

دارد. براساس نتایج آماری به دست آمده بیماری کزاز^۱ به حدود ۱ در ۱۰۰۰ کودک و در ارتباط با بیماری دیفتری^۲ به صفر رسیده است. مهمترین برنامه‌ها در ارتباط با پیشگیری از بیماری‌ها به شرح زیر بوده است:

مقابله با بیماری‌های مسری: برنامه‌هایی برای مقابله با بیماری‌های سل ریوی، ایدز، سرخک، بیماری‌های انگلی روده‌ای، هپاتیت نوع B و برص^۳ در کشور انجام شده است. شایان ذکر است ویزای رزیدنسی^۴ برای افراد با تأییدیه وزارت سلامت صادر می‌شود.

مقابله با مالاریا: در سال ۱۹۷۲ میلادی نخستین مرکز اصلی مقابله با مالاریا در امارت شارجه برای مبارزه با مالاریا تأسیس شد که توانست این بیماری را به کمتر از یک درصد برساند. ۹۹ درصد حاملان این بیماری، افرادی هستند که از خارج از کشور به امارات متحده عربی وارد می‌شوند.

توسعه برنامه‌های ایمن‌سازی: برنامه ریشه‌کن کردن بیماری‌هایی که کودکان زیر ۵ سال را هدف قرار می‌دهد از سال ۱۹۸۱ میلادی در دستور کار قرار گرفت. از سال ۱۹۸۶ میلادی ریشه‌کن کردن بیماری‌هایی نظیر سل، دیفتری، فلج اطفال^۵، سیاه سرفه و بیماری کزاز شروع و پس از آن ایمن‌سازی در مقابل بیماری سرخچه برنامه‌ریزی شد. در سال ۱۹۹۱ با ایمن‌سازی در مقابل هپاتیت B ادامه یافت. با توجه به مراتب فوق مواردی از سرخچه (کمتر از ۲۰ در ۱۰۰۰) در سال ۱۹۹۸ میلادی مشاهده شده است. در سال ۲۰۰۲ میلادی یک برنامه عظیم واکسیناسیون بر علیه مننژیت و تب زرد^۶ برای جمعیت بالای ۶ سال انجام شد. واکسن تب زرد برای افرادی که کشور را به قصد تجارت یا برای تعطیلات ترک می‌کنند در نظر گرفته شده است. مقابله با ایدز از سپتامبر ۱۹۸۴ میلادی شروع شد. انجام حدود ۵ میلیون تست مرتبط با بیماری ایدز در ۱۶ آزمایشگاه کشور بین سالهای ۱۹۸۵ تا اوائل سال ۱۹۹۹ میلادی در پیشگیری از انتشار این بیماری بسیار موفق بوده است.

1. Tetanus التیتانوس

2. Diphtheria النخاق

3. Liprosy

۴. ویزایی که حمایت از طرف شخص دارای اعتبار مالی را نیاز دارد با این ویزا می‌توان به کشور امارات متحده عربی به دفعات تردد کرد.

5. Polio شلل الاطفال

6. Yellow Fever الحمی الصفراء

۱. ریشه‌کن کردن بیماری فلج اطفال: وزارت سلامت امارات متحد عربی ۴ برنامه واکسیناسیون^۱ موفق در زمینه فلج اطفال داشته است این برنامه سالانه ۲۵۰،۰۰۰ کودک را تحت پوشش حدود یک میلیون واکسن را مورد استفاده قرار داده است. ایمن‌سازی کودکان در سنین ۹ ماهگی تا ۱۸ سالگی در سالهای مختلف از جمله برنامه های وزارت در این راستا بوده است.

۲. حمایت از مادران و نوزادان: ۱۱ مرکز درمانی تخصصی، و ۸۳ واحد مستقر در درمانگاه‌ها و بیمارستان‌های زنان و... با ۵۱ نفر کارکنان شامل پزشکان عمومی و متخصص، داروساز، تکنسین و کادر پرستاری و... به مادران و نوزادان خدمات پزشکی ارائه می‌دهد.^۲ بیش از ۹۹٫۸۶ درصد زایمان‌های شهروندان امارات متحد عربی و سایر ملیت‌ها در بیمارستان انجام می‌شود که خود کمک زیادی به تعدیل نرخ مرگ و میر مادران و نوزادان کرده، به طوری که این نرخ به ۱ در یکصد هزار رسیده که با کشورهای پیشرفته برابری می‌کند.

۹۵ درصد مادران به طور منظم در دوران بارداری کنترل می‌شوند. از موارد دیگر در این زمینه می‌توان به کنترل رشد جنین در این دوران، ایمن‌سازی و مبارزه با بیماری‌های ارثی، تشخیص زود هنگام سرطان و... اشاره کرد.

۳. خدمات سلامت مدارس: امارات متحد عربی از نظر اجرای خدمات سلامت در مدارس در منطقه پیشگام است. مقدمات این خدمات از سال ۱۹۶۹ میلادی شروع شده و از سال ۱۹۷۱ تکمیل شده است. در حال حاضر ۱۱ مرکز اصلی و ۶۴۰ واحد مستقر در مدارس با حدود ۱۰۸ پزشک عمومی، ۲۷ دندانپزشک، ۵۱۹ پرستار حدود، ۲۹۰،۰۰۰ دانش آموز مدارس دولتی را تحت پوشش دارند^۳

۴. آموزش بهداشت و درمان: وزارت سلامت توجه خاصی به آموزش بهداشت- به عنوان یک ابزار مؤثر برای تغییر اشکال رفتاری- که می‌تواند اثرات منفی بر سلامت فرد و جامعه در سطح وسیع بگذارد- دارد. به این منظور یک بخش تعلیمات مرکزی برای بخشهای مختلف سلامت در چارچوب برنامه‌های آموزشی وزارت تأسیس کرده است در این ارتباط شاغلان دارای ملیت امارات متحد عربی دربرخی از رتبه های شغلی برای ارتقاء دانش مرتبط با

۱. Vaccination التطعيمات

۲. مأخذ: دولة الامارات العربية المتحدة، وزارة الصحة، ادارة التخطيط والحاسب الالى، قسم الاحصاء الصحي التقرير الاحصائي السنوي، ۲۰۰۴، ص ۱۴۲.

۳. مأخذ: همان ص ۱۴۳.

خدمات سلامت به خارج از کشور اعزام شده‌اند، برگزاری دوره‌های آموزش عمومی و تخصصی برای شاغلان در بخش سلامت و دانش‌آموزان مدارس کشور در تعطیلات تابستان از عمده کوشش‌ها در این ارتباط است.

۵. **برگزاری نشست‌های مرتبط با خدمات سلامت:** بخش‌های آموزش بهداشت وزارت سلامت به‌طور منظم، کنفرانس‌ها، سمینارها و نیز دوره‌های آموزشی در ارتباط با بهترین مدل تغذیه، بیماری‌های مزمن، سرطان و... برگزار می‌کنند. در سال ۱۹۹۷ میلادی نخستین کنفرانس کشورهای عضو خلیج^۱ در مورد بهداشت در امارت ابوظبی با حضور تعدادی از کارشناسان برجسته کشورهای مزبور و کارشناسان خارجی تشکیل شد پیشنهادات مطرح شده در این کنفرانس‌ها کمک مهمی در جهت توسعه آگاهی‌های بهداشتی در منطقه بوده است. در سال ۲۰۰۴ میلادی حدود ۱۹۰ کنفرانس، ۴۰ کارگاه آموزشی، ۱۹ سمینار و ۴۴ کمیته بین‌المللی آموزشی در ارتباط با خدمات سلامت برگزار شده است.^۲

۶. **برنامه ترک سیگار:** یکی از برنامه‌های برجسته در بخش آگاهی‌های خدمات سلامت برنامه «نکشیدن سیگار»^۳ است. بر اساس لایحه‌ای که در مورد ترک سیگار به کمیته مربوط ارائه شد واحدهای ترک سیگار در مراکز طب پیشگیری تأسیس شدند. در این ارتباط تبلیغاتی انجام و بروشورهایی در بیان مضرات سیگار انتشار داده شد که به این وسیله مردم را برای نکشیدن سیگار در جهت افزایش سلامتی آنها تشویق کند. نخستین واحد ترک سیگار در سال ۱۹۹۸ در مرکز پیشگیری در امارت ابوظبی تأسیس شد این مرکز به‌طور مرتب هر ماه ۱۰۰ نفر را تحت پوشش داشت. کلینیک ترک سیگار امارت شارجه با استخدام کارکنان کافی و تجهیزات کامل در جهت کمک به این مسأله با هدف "تمام سیگاری‌هایی که مایلند سیگار را ترک کنند باید ترک کنند" در سال ۱۹۹۹ میلادی آغاز به کار کرد این شعار تأکیدی برای پیشگیری از سیگار کشیدن جوانان بود. برنامه دیگر این واحدها آموزش روشهای ترک سیگار بود. وزارت سلامت با همکاری وزارت برنامه‌ریزی همچنین بررسیهایی را در ارتباط با عادات سیگار کشیدن در سطح ملی انجام داده و شامل آموزش در مدارس در مورد خطرات

1. Gulf Countries تعاون مجلس

۲. مأخذ: دولة الامارات العربية المتحدة، وزارة الصحة، ادارة التخطيط والحاسب الالى، قسم الاحصاء الصحى
التقرير الاحصائى السنوى ۲۰۰۴، ص ۲۵۱.

3. No-Smoking

کشیدن سیگار، تبلیغات در ارتباط با مخرب بودن سیگار و... و نصب آن در مکانهای عمومی بوده است. کشیدن سیگار در محلهای عمومی ممنوع است و ۲۵۰ درهم (حدود ۶۵,۰۰۰ تومان) جریمه دارد.

دولت امارات متحد عربی به عنوان قسمتی از برنامه های سلامت برای مبارزه با عادت سیگار کشیدن در منطقه مالیات زیادی (تا حدود ۷۰ درصد) بر روی واردات سیگار کشیده است تا تمایل به کشیدن سیگار را از این طریق نیز طی سالهای آتی به تدریج کم کند.

۷. زیر ساختها: از سال ۱۹۷۱ میلادی دولت امارات قدمهایی در ارتباط با ارتقاء تجهیزات و تأسیسات خدمات سلامت همراه با سایرگامهای توسعه این خدمات برداشته است تا مطمئن شود که خدمات کافی برای خدمات سلامت در کشور امارات عرضه می شود.

در حال حاضر تعداد ۲۷ بیمارستان دولتی مجهز به آخرین تجهیزات پزشکی، با ۴۰۶۰ تخت و کارکنان مجرب رشته های پزشکی، خدمات پزشکی ارائه می کنند. شایان ذکر است این خدمات در سال ۱۹۷۱ میلادی با فقط ۷ بیمارستان و ۷۰۰ تخت فعال انجام می شده است.

مراکز جراحی تخصصی مانند جراحی قلب باز، پیوند اعضا و... به سرعت در بیمارستانها پا گرفته اند، خدمات تشخیصی در کشور در حال گسترش است و آزمایشگاه های وزارت سلامت از آخرین پیشرفت های آزمایشگاهی در حد وسیع برخوردارند دستگاه های دیالیز در سطح هر یک از امیرنشین ها مستقر و مورد استفاده بیماران قرار می گیرند. پیوسته برنامه هایی در جهت افزایش دستگاه ها در دست اقدام است. این وزارت همچنین در زمینه تحقیق در مورد ویروس ها و بیماری های ویروسی^۱ و انتقال (تزریق) خون^۲ فعالیت های مهمی را دنبال می کند.

در سال ۱۹۶۴ میلادی فقط یک دستگاه رادیولوژی^۳ در امارت ابوظبی وجود داشت که با تیمی متشکل از ۶ پزشک متخصص و تکنسین کار می کرد، با تأسیس بخش رادیولوژی اختصاصی در وزارت سلامت در سال ۱۹۸۱ میلادی، در خدمات رادیولوژی بیمارستانها پیشرفت های قابل ملاحظه حاصل شد. در سال ۱۹۷۸ میلادی نخستین دستگاه سی.تی.اسکن^۴ و در سال ۱۹۹۸ میلادی دستگاه تشخیص رادیویی^۵ در بیمارستان الجزیره در امارت ابوظبی نصب شد. از

1. Virology
2. Blood Transfusions
3. X-Ray
4. C.T. Scan
5. Radio-Diagnostic

سایر خدمات پزشکی تخصصی موفق در سطح کشور می‌توان به آزمایشگاه‌های تخصصی باروری از طریق لوله آزمایشگاهی در بیمارستان توأم در منطقه پزشکی العین - شامل حدود صد مورد باروری و زایمان از این طریق^۱ (در سال ۱۹۹۹ میلادی) که با موفقیت در این بخش انجام شده است - و نیز مرکز مطالعه راجع به تومورها^۲ در همین بیمارستان - که مراجعان زیادی از خارج از امارات برای درمان داشته و دارد- اشاره کرد.

۸. مرکز تحقیقات گیاهی^۳. با هدف ایجاد صنعت داروسازی برای درمان طبیعی از آخرین تکنولوژی پیشرفته - برای انجام تحقیقات مرتبط با طب گیاهی - استفاده می‌کند. مرکز تحقیقات گیاهی در ناحیه المفرق از امارت ابوظبی مستقر است.

توسعه بیمارستان‌های جدید و افزایش تخت فعال نیز از اهداف اساسی وزارت سلامت است. تأکید پروژه گسترش بیمارستان‌ها و درمانگاه‌ها و سایر مراکز درمانی بر ایجاد این مراکز در مناطق پزشکی دبی، شارجه، عجمان، ام القیوین، رأس الخیمه و فجیره است، همه بیمارستان‌ها مجهز به آخرین تجهیزات پزشکی است. در پروژه گسترش درمانگاه‌ها اصل بر عرضه بهترین سطح خدمات سلامت در کشور است.

۹. مشاوره پزشکی از طریق کامپیوتر با بیمارستان‌های جهان: امارات متحد عربی پیوسته علاقه‌مند بوده است که از آخرین تکنولوژی پزشکی در حد وسیع استفاده کند. بیمارستان دولتی المفرق وابسته به وزارت سلامت به سیستم سوابق اطلاعات پزشکی الکترونیکی مجهز است. این بیمارستان را به کلینیک مایو^۴ در مینسوتا مرتبط می‌کند و پزشکان و متخصصان این بیمارستان را قادر می‌سازد که با پزشکان و متخصصان کلینیک مزبور و کلینیک‌های دیگر در آریزونا و فلوریدا ارتباط برقرار کرده و اطلاعات پزشکی و مسائل مورد نظر را رد و بدل و به حل آن کمک کنند.

۱۰. خدمات دارویی پیشرفت: در خدمات دارویی نظیر پیشرفت در سایر بخشهای خدمات سلامت، حاصل شده است. در سال ۲۰۰۴ میلادی تعداد ۳،۹۳۴،۰۸۲ قلم دارو به وسیله داروخانه‌های امارات متحد عربی نسخه‌پیچی شده است. در سال ۱۹۷۳ میلادی فقط ۹ داروخانه

1. In-vitro Deliveries
2. Site of a Major Oncology
3. Herbal Research
4. Mayo

در این کشور فعال بوده است. در سال ۱۹۹۸ میلادی تعداد کل داروخانه‌ها و درآگ‌استورهایی که توسط وزارت سلامت اداره می‌شد به ۶۸۳ رسیده و ۱۲۹۴ دکتر داروساز و کمک داروساز در این سال استخدام شدند. در حال حاضر حدود ۱۳۰۰ داروخانه دولتی و خصوصی با حدود ۲۰۰۰ نفر دکتر داروساز و کمک داروساز به مراجعان خدمات دارویی ارائه کنند.

۱۱. آموزش: توسعه ساختار سازمانی خدمات سلامت استخدام‌های جدید و در نتیجه آموزش خدمات سلامت را قبل استخدام و در طول خدمت موجب شده است. در راستای کوشش‌های وزارت سلامت مرتبط با ارتقاء کیفیت خدمات پرستاری بخش مرکزی پرستاری مرتبط با این خدمات در سال ۱۹۹۲ میلادی تأسیس شد و از سال ۱۹۹۴ میلادی به بعد با هدف استانداردسازی، ارائه خدمات بهینه و ... مدارس پرستاری ایجاد شده است.

۱۲. خصوصی‌سازی خدمات سلامت: دولت امارات متحد عربی درصد بالایی از هزینه خدمات سلامت شهروندان را تأمین می‌کند. دولت فدرال و حکومت محلی امارت ابوظبی قدم‌هایی در جهت استفاده از خدمات سلامت بخش خصوصی برداشته‌اند و کوشش‌های مختلفی پیوسته بین وزارت سلامت و این بخش‌ها هست. به عنوان اولین قدم، بهره‌گیری از خدمات مدیریتی شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات سلامت در امارات متحد عربی است. پروژه‌های مختلف دیگری نیز برنامه‌ریزی شده که شامل تأسیس دی‌کلینیک‌ها، و مراکز بیماری دیابت و جراحی قلب و ... است.

منابع و مأخذ

۱. دولة الامارات العربية المتحدة، وزارة الصحة، ادارة التخطيط والحاسب الالى، قسم الاحصاء الصحى التقرير الاحصائى السنوى ۲۰۰۳.
۲. دولة الامارات العربية المتحدة، وزارة الصحة، ادارة التخطيط والحاسب الالى، قسم الاحصاء الصحى التقرير الاحصائى السنوى ۲۰۰۴.
۳. الامارات العربية المتحدة، امارة الفجيرة، الديوان الاميرى، ادارة الاحصاء والتخطيط، الكتاب الاحصائى السنوى، العدد التاسع ۲۰۰۵
۴. نظام تأمین اجتماعی در امارات متحد عربی فصلنامه تأمین اجتماعی، شماره ۲۲، سال هفتم، پائیز ۱۳۸۴.
۵. ماهنامه اجتماعی ترویجی Fujairah observer, monthly magazine، آوریل ۲۰۰۷.

سایتهای اینترنتی مرتبط

<http://www.emro.who.int/Publications/EMHJ/0501/22.htm>

<http://www.emro.who.int>

<http://www.fedfin.gov.ae/government/health.htm>

<http://www.alamuae.com/uae/showtopics-614.html>

<http://www.moh.gov.ae/intro>

http://www.moh.gov.ae/moh_arab/moh_services